

XITOIY TILINI O'RGANISHDA PSIXOLINGVISTIK YONDASHUV

Mirkamolova Laylo,

O'zDJTU Sharq filologiya fakulteti

mirkamolovalaylo2007@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Jumayeva Umida Abdurahim qizi**

Annotatsiya. Ushbu maqola xitoy tilini o'rganish jarayonini psixolingvistik nuqtai nazardan tahlil qilishga bag'ishlanadi. Maqolada xitoy tilining o'ziga xos xususiyatlari — tonlar va iyerogliflarning inson miyasi tomonidan qabul qilinishi, kognitiv jarayonlar va vizual xotiraning o'rni yoritilgan. Shuningdek, til o'rganishdagi psixologik to'siqlarni yengib o'tishda mnemotexnika va assotsiativ fikrlashning ahamiyati ilmiy asoslangan holda, ammo o'quvchi uchun sodda tilda tushuntirilgan bo'ladi. Maqola davomida miyaning har ikkala yarim sharining xitoy tilini o'zlashtirishdagi faolligi va bu jarayonning shaxs kognitiv rivojlanishiga ta'siri haqida qiziqarli ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: psixolingvistika, xitoy tili, iyeroglif, tonlar, kognitiv jarayonlar, vizual xotira, mnemotexnika, til o'rganish psixologiyasi.

Аннотация. Данная статья посвящена анализу процесса изучения китайского языка с точки зрения психолингвистики. В работе рассматриваются особенности восприятия китайских тонов и иероглифов человеческим мозгом, роль когнитивных процессов и визуальной памяти. Научно обоснованно, но в доступной для читателя форме излагается значимость мнемотехники и ассоциативного мышления в преодолении психологических барьеров при освоении языка. Также приводятся интересные данные об активности обоих полушарий мозга в процессе изучения китайского языка и влиянии этого процесса на общее когнитивное развитие личности.

Ключевые слова: психолингвистика, китайский язык, иероглифы, тоны, когнитивные процессы, визуальная память, мнемотехника, психология обучения языку.

Abstract. This article explores the process of learning the Chinese language from a psycholinguistic perspective. It analyzes how the human brain perceives the unique characteristics of Chinese, such as tones and characters, emphasizing the role of cognitive processes and visual memory. The study provides scientifically grounded yet accessible insights into overcoming psychological barriers through mnemonics and associative thinking. Furthermore, the article discusses the simultaneous activation of both brain hemispheres during Chinese language acquisition and its impact on an individual's cognitive development.

Keywords: psycholinguistics, Chinese language, Chinese characters, tones, cognitive processes, visual memory, mnemonics, psychology of language learning.

Kirish. Xitoy tilini o'rganish shunchaki yangi so'zlarni yodlash emas, balki miyaning kognitiv imkoniyatlarini qayta shakllantirish jarayonidir. Ko'pchilik uchun bu til iyerogliflar va murakkab tonlar tufayli "yengib bo'lmas to'siq" bo'lib ko'rinsa-da, aslida muammo bizning odatiy chiziqli fikrlash tarzimizda yotadi. Aynan psixolingvistik yondashuv til o'rganishdagi bunday kognitiv to'siqlarni bartaraf etishda asosiy yechim bo'lib xizmat qiladi. Psixolingvistika tilni qoidalar to'plami emas, balki

inson ruhiyati va miya faoliyati bilan bog'liq jonli tizim sifatida tadqiq etadi. Xitoy tilining tonal tabiati va piktografik yozuvi miyaning har ikkala yarim sharini birdek faollashtirishi uni noyob psixologik tajribaga aylantiradi. Ushbu maqolaning maqsadi — xitoy tilini o'zlashtirishdagi psixologik qiyinchiliklarni tahlil qilish va mnemotexnika hamda vizual strategiyalar orqali bu jarayonni qanday osonlashtirish mumkinligini ko'rsatib berishdir. Tilni mexanik yodlash o'rniga, miyaning tabiiy imkoniyatlaridan foydalanish muvaffaqiyatning asosiy omilidir.

Asosiy qism. Xitoy tilini o'rganish jarayonining psixolingvistik asosi shundan iboratki, bu til miyaning kognitiv imkoniyatlarini maksimal darajada ishga solishni talab qiladigan noyob tizimdir. Odatda, o'quvchilar xitoy tili tonlari va iyerogliflarini murakkab to'siq deb hisoblashsa-da, aslida bu qiyinchiliklar miyada yangi neyron yo'llarini shakllantirishga xizmat qiladi. Masalan, to'rtta asosiy ton nafaqat nutqiy idrokni, balki musiqiy ohang uchun mas'ul bo'lgan o'ng yarim sharni ham faollashtirib, o'rganuvchining emotsional intellekti va diqqatini oshiradi. Shu bilan birga, iyerogliflar tizimi vizual xotirani mutlaqo yangicha usulda ishlatishga majbur qiladi; ya'ni o'quvchi belgini shunchaki chiziqlar emas, balki yaxlit rasm-obraz sifatida qabul qila boshlaydi. Bu jarayonda mnemotexnika usullaridan foydalanish, ya'ni har bir belgi ortida mantiqiy hikoya yaratish axborotni uzoq muddatli xotiraga muhrlashning eng samarali yo'lidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xitoy tilini o'rganuvchilar kognitiv moslashuvchanlikka tezroq erishadilar, chunki ular bir vaqtning o'zida ham vizual obrazlarni, ham murakkab ohang tizimini tahlil qilishga odatlanishadi. Shuningdek, talaba bu tilni o'rganar ekan, xitoycha dunyoqarash va madaniy kodlarni o'zlashtirib, o'z intellektual bag'rikengligini rivojlantiradi. Xulosa qilib aytganda, xitoy tilidagi muvaffaqiyat mexanik yodlashga emas, balki miyaning tabiiy vizual va musiqiy imkoniyatlarini psixolingvistik strategiyalar orqali uyg'otishga bog'liqdir.

Xulosa. Xitoy tilini o'rganishda psixolingvistik yondashuv bu shunchaki iyeroglif yodlash emas, balki miyaning vizual va musiqiy imkoniyatlarini uyg'otish jarayonidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tonlar va piktografik yozuv miyaning har ikkala yarim sharini birdek faollashtirib, o'quvchining kognitiv moslashuvchanligini oshiradi. Mnemotexnika va assotsiativ fikrlash orqali til o'rganishdagi psixologik to'siqlarni yengib o'tish, jarayonni mexanik yodlashdan qiziqarli intellektual sayohatga aylantiradi. Oxir-oqibat, xitoy tilini o'zlashtirish nafaqat yangi muloqot vositasini egallashga, balki dunyoni idrok etishning yangicha va kengroq usullarini kashf qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ахутина Т.В. Порождение речи: Нейролингвистический анализ синтаксиса. — М.: Изд-во МГУ, 1989.
2. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. — М.: Просвещение, 1965.
3. Выготский Л.С. Мышление и речь. — М.: Лабиринт, 1999.
4. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. — М.: Смысл, 2003.
5. Норматов С. Хитой тили грамматикаси ва ўқитиш методикаси. — Тошкент, 2015.
6. Eysenck M.W., Keane M.T. Cognitive Psychology: A Student's Handbook. — Psychology Press, 2015.
7. Sun X. The Psycholinguistics of Chinese Language Learning. — Beijing: BLCU Press, 2018.